

Rozdział 4. Przebieg postępowania sanacyjnego	320–323
Dział V. Zakończenie i umorzenie postępowania restrukturyzacyjnego	324–333
Dział VI. Uproszczony wniosek o ogłoszenie upadłości	334–337
Tytuł III. Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania restrukturyzacyjnego	338–348
Dział I. Przepisy ogólne	338–341
Dział II. Jurysdykcja krajowa	342–344
Dział III. Współpraca z sądami zagranicznymi i zarządcami zagranicznymi	345–348
Tytuł IV. Oddzielne postępowania restrukturyzacyjne	349–398
Dział I. Postępowanie restrukturyzacyjne wobec deweloperów	349–361
Dział II. Postępowanie restrukturyzacyjne wobec emitentów obligacji	362–367
Dział III. (<i>uchylony</i>)	368–398
Rozdział 1. (<i>uchylony</i>)	368–375
Rozdział 2. (<i>uchylony</i>)	376–380
Rozdział 3. (<i>uchylony</i>)	381–398
Oddział 1. (<i>uchylony</i>)	381–384
Oddział 2. (<i>uchylony</i>)	385–388
Oddział 3. (<i>uchylony</i>)	389–398
Tytuł V. Przepisy karne	399–400
Tytuł VI. Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i przepis końcowy	401–456
Dział I. Zmiany w przepisach obowiązujących	401–447
Dział II. Przepisy przejściowe	448–455
Dział III. Przepis końcowy	456

Tytuł I. Przepisy ogólne o postępowaniach restrukturyzacyjnych i ich skutkach

Dział I. Przepisy ogólne

Rozdział 1. Przepisy wstępne

Art. 1. [Zakres przedmiotowy]

Ustawa reguluje:

- 1) zawieranie przez dłużnika niewypłacalnego lub zagrożonego niewypłacalnością układu z wierzycielami oraz skutki układu;
- 2) przeprowadzanie działań sanacyjnych.

Spis treści

	Nb
I. Przyczyny wprowadzenia Prawa restrukturyzacyjnego	1–15
1. Wiadomości wstępne	1
2. Przyczyny gospodarcze	2
3. Dysfunkcja dotychczasowego układu	3
4. Prymat układu nad likwidacją majątku	4

5. Postęp cywilizacyjny prawa	5
6. Profesjonalizacja prawa	6
7. Nowości w unormowaniach PrRestr	7
8. Modernizacja prawa w innych państwach	8
9. Zalecenie Komisji	9
10. Dyrektywa restrukturyzacyjna	10
11. Rekomendacje UNCITRAL	11
12. Historia legislacji	12
13. Krytyka prawa restrukturyzacyjnego	13
14. Statystyka	14
15. Nowelizacje	15
II. Koncepcja powtórnego „oddzielenia” upadłości od restrukturyzacji w drodze układu	16
1. Rozdzielenie upadłości i restrukturyzacji (układu)	16
III. Zagadnienia terminologiczne	17
1. Pojęcie „Prawa restrukturyzacyjnego”	17
IV. Miejsce prawa restrukturyzacyjnego w systemie prawa	18–29
1. Wiadomości wstępne	18
2. Prawo upadłościowe a prawo gospodarcze prywatne	19
3. Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe jako odrębna gałąź prawa	20
4. Wewnętrzna systematyzacja	21
5. Prawo restrukturyzacyjne formalne i materialne	22
6. Postępowanie restrukturyzacyjne jako postępowanie cywilne	23
7. Stadia postępowania restrukturyzacyjnego	24
8. Zakres prawa materialnego	25
9. Należności podlegające przepisom prawa prywatnego i prawa publicznego	26
10. Normy bezwzględnie obowiązujące	27
11. Równoprawny charakter stron stosunków materialnoprawnych	28
12. Przedsiębiorcy i nieprzedsiębiorcy jako dłużnicy	29
V. Zakres przedmiotowy regulacji ustawy	30–33
1. Przedmiot regulacji	30
2. Odseparowanie upadłości	31
3. Działania sanacyjne	32
4. Poszerzenie zakresu regulacji	33

I. Przyczyny wprowadzenia Prawa restrukturyzacyjnego

- 1** 1. **Wiadomości wstępne.** Ustawa z 28.2.2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 233 ze zm.) zastąpiła przepisy rozporządzeń Prezydenta RP z 24.10.1934 r. – Prawo upadłościowe (tekst jedn. Dz.U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 ze zm.) i Prawo o postępowaniu układowym (Dz.U. Nr 93, poz. 836 ze zm.). Po ponad dekadzie obowiązywania nowych przepisów ustawodawca decyduje się zmienić ich konstrukcję. Dlaczego? Prawo dotyczące upadłości i restrukturyzacji przedsiębiorców jest coraz powszechniej postrzegane zarówno jako istotny czynnik w zachęcie do inwestycji oraz ekonomicznego rozwoju, jak również czynnik sprzyjający aktywności przedsiębiorców i zachowaniu miejsc pracy (np. w preambule decyzji Komisji Prawa Handlu Międzynarodowego Narodów Zjednoczonych i w preambule rezolucji Nr 65/24 Zgromadzenia Ogólnego, w: UNCITRAL Legislative Guide, cz. 3, s. 113 i 115). Kondycja merytoryczna prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego ma zatem bardzo realne przełożenie na gospodarkę. Zob. np. *R. Stapiński*, Wpływ ewolucji prawa upadłościowego na swobodę prowadzenia działalności gospodarczej, w: *J. Olszewski* (red.), *Tendencje reforma-*

torskie w prawie handlowym – między teorią a praktyką, Warszawa 2015, s. 171 i n.; C. Zalewski, Jak sąd może pomóc przedsiębiorcy? Restrukturyzacja przedsiębiorstw w ramach procedur sądowych, Fenix.Pl 2011, Nr 3, s. 4 i n.; A. Głowacki, Era restrukturyzacji firm, Fenix.Pl 2013, Nr 1, s. 9 i n.; S. Morawska, Przedsiębiorca w obliczu upadłości. Diagnoza i propozycje zmian systemu instytucjonalnego w Polsce, Warszawa 2013, s. 17 i n. Nie ulega wątpliwości, że wiele rozwiązań przyjętych w PrUpadNapr było poddawanych krytyce w obrębie zarówno teorii, jak i praktyki stosowania prawa. Zob. np. T. Rogala, Restrukturyzacja sektora górnictwa węgla a nowe prawo restrukturyzacyjne, Dor. Restr. 2015, Nr 2, s. 62 i n. Wagę prawa o niewypłacalności podkreśla się w kontekście skutków kryzysów makroekonomicznych. Krytycznie na temat nowej regulacji zob. np. M. Strus-Wołos, Prawo restrukturyzacyjne – kilka uwag krytycznych o nowej ustawie, Pal. 2015, Nr 11–12, s. 27 i n.; J. Horobiowski, Kluczowe osiągnięcia nowelizacji, Dor. Restr. 2015, Nr 2, s. 32 i n.; F. Zedler, Ogólna ocena prawa restrukturyzacyjnego, MPB 2015, Nr 12, s. 9 i n. Zdaniem F. Zedlera, PrRestr ma wady „dyskwalifikujące tę ustawę jako nieodpowiadającą potrzebom obrotu gospodarczego, a wręcz stwarzającą dla niego poważne zagrożenie”. Główny zarzut zdaje się dotyczyć rozbitcia jednolitego postępowania wobec niewypłacalnych dłużników i odseparowania restrukturyzacji i upadłości, co „cofa (...) stan prawny do rozwiązań z lat 30. XX w.”. Niemniej *de lege lata* ustawodawca przewidział szereg rozwiązań prawnych, których nie było w przepisach z lat 30. XX w., a które mają na celu przeciwdziałanie nadużywaniu instytucji restrukturyzacji.

2. Przyczyny gospodarcze. W uzasadnieniu projektu PrRestr wskazano, że: **2** „Polska sytuuje się na 37 miejscu w subrankingu Banku Światowego *Doing Business* obejmującym analizę postępowań upadłościowych. Wskazuje się w nim na stosunkowo długi czas postępowania, wysokie koszty i średnie zaspokojenie wierzycieli. Analiza statystyk pozwala na wskazanie, że w Polsce zwiększa się liczba wniosków o ogłoszenie upadłości, przy czym dominują postępowania obejmujące likwidację przedsiębiorstwa. Przeprowadzane badania aktywne wskazują na niezadawalające współczynniki zaspokojenia wierzycieli z masy upadłości oraz wysoki współczynnik oddalenia wniosków o ogłoszenie upadłości z uwagi na ubóstwo masy. Pierwsza z wymienionych okoliczności prowadzi do tzw. efektu domina, związanego z popadaniem w niewypłacalność przez kolejnych, niezaspokojanych wierzycieli upadłego. Analiza światowych zjawisk gospodarczych, a także tendencji makroekonomicznych w Polsce, wskazuje na rosnącą liczbę podmiotów, które realnie lub potencjalnie są zainteresowane skuteczną restrukturyzacją z uwagi na zjawisko światowej recesji. (...) Porównanie statystyk upadłości w Polsce z innymi państwami członkowskimi UE wskazuje też wyraźnie, że postępowanie upadłościowe w Polsce jest wykorzystywane stosunkowo rzadko, a niewypłacalni przedsiębiorcy w większości przypadków usuwani są z obrotu w drodze nieformalnej likwidacji. Stan ten jest niekorzystny dla wierzycieli oraz dla bezpieczeństwa obrotu, gdyż w takich przypadkach nie dochodzi do zastosowania chroniących ich mechanizmów prawa upadłościowego”. Zob. krytykę tych założeń dla zmian, jako niewystarczających – F. Zedler, Ogólna ocena prawa restrukturyzacyjnego, MPB 2015, Nr 12, s. 9–10.

W literaturze przedmiotu P. Kupis, Dysfunkcje postępowań upadłościowych, Biuletyn PTE 2017, Nr 2, s. 35 i n. wskazuje, że: „wieloletnie badania prowadzone przez Bank Światowy dowodzą, że najwyższy stopień zaspokojenia wierzycieli występuje w krajach, w których przedsiębiorcy mają łatwy dostęp do narzędzi umożliwiających im przeprowadzenie procesów restrukturyzacyjnych, zarówno w sytuacji zagrożenia niewypłacalnością, jak i utraty możliwości regulowania wymagalnych zobowiązań pieniężnych. Dlatego też widoczny jest trend poprawy w dostępie do procedur reorganizacyjnych. W samym tylko 2014 r. odnotowano 12 reform prawa

upadłościowego, z czego aż 10 dotyczyło implementacji lub nowelizacji regulacji odnoszących się do zagadnień restrukturyzacji”.

- 3 **3. Dysfunkcja dotychczasowego układu.** W wykładni przepisów o układzie powstało wiele dysfunkcji utrudniających zawarcie układu (np. w zakresie naliczania i dochodzenia odsetek od wierzytelności układowych za okres po ogłoszeniu upadłości układowej). Z tej przyczyny reforma prawa o układzie niewypłacalnego dłużnika stała się konieczna. Por. *P. Zimmerman, B. Sierakowski*, Orzecznictwo SN i jego błędne interpretacje prawa upadłościowego jako przyczyna zmian w prawie, *Dor. Restr.* 2015, Nr 1, s. 73 i n.; *T. Czarnota*, Efektywność postępowania upadłościowego z możliwością zawarcia układu a problematyka odsetek od wierzytelności objętych układem, *Fenix.PI* 2011, Nr 3, s. 17 i n.
- 4 **4. Prymat układu nad likwidacją majątku.** Dodać należy, że idea prymatu układu nad likwidacją nie jest nowa (por. *I. Gil, P. Gil*, Za i przeciw upadłości z możliwością zawarcia układu, *Fenix.PI* 2011, Nr 6, s. 24 i n.; *M. Anisimowicz*, Upadłość likwidacyjna – wpływ procedur, regulacji i praktyk upadłościowych na możliwość sanacji przedsiębiorstwa, *Fenix.PI* 2010, Nr 2, s. 31 i n.). *J. Namitkiewicz* tak skomentował przepisy zapobiegające upadłości: „Oddawna otrzymał prawo obywatelstwa pogląd, że proces upadłościowy, mający na celu likwidację przedsiębiorstwa dłużnika – upadłego jest nader uciążliwy zarówno dla niego samego jak i wierzycieli. Doświadczenie wskazuje, iż z powodu kosztowności tego procesu wierzyciele otrzymują zaledwie kilkuprocentową dywidendę na częściowe zaspokojenie roszczeń, tak np. w Austrii wyliczono, iż średnio wierzyciele otrzymują w upadłości 7,4% wierzytelności, często z braków funduszy proces przewleka się bardzo długo, prowadzony jest bez energii i nie zawsze na korzyść wierzycieli (...). Słowem nader złożona machina procesu upadłościowego nie jest celowa ani z punktu widzenia gospodarczego ni prawnego” (pisownia oryginalna; *J. Namitkiewicz*, Podręcznik prawa handlowego, s. 535). Diagnozę taką potwierdzają również nowsze badania (zob. np. *E. Mączyńska*, Zagrożenia, s. 31 i n.; *D. Baran*, Efektywność, s. 143 i n.).
- 5 **5. Postęp cywilizacyjny prawa.** Prawo restrukturyzacyjne nadała za dynamiką cywilizacyjnego postępu prawa. Wprowadza „cyfryzując” postępowania – wzorem zmian w innych działach prawa – w celu znacznego usprawnienia procedury, przy czym reformę w tym zakresie odłożono do 1.2.2018 r. (art. 456 pkt 1). Prawo restrukturyzacyjne obejmuje te dziedziny, których nie obejmowały poprzednie regulacje (w szczególności w zakresie pomocy publicznej). Poprawia instytucje, które nie funkcjonowały prawidłowo w poprzednim stanie prawnym (odsetki od zobowiązań układowych, niewypłacalność deweloperów itp.). Wprowadza także nowe konstrukcje prawne (szeroki wybór trybów restrukturyzacji, konstrukcja układu częściowego itp.).
- 6 **6. Profesjonalizacja prawa.** Prawo restrukturyzacyjne – zarówno poprzez obszerność regulacji, jak i nowe postępowanie upadłościowe – zmierza do daleko idącej profesjonalizacji tej dziedziny prawa. W płaszczyźnie tkanki prawnej nie osiągnięto efektu uproszczenia regulacji prawnej. Co do syntetycznego przedstawienia zagadnień poświęconych PrRestr zob. *C. Zalewski*, Prawo restrukturyzacyjne – komentarz praktyczny, *Fenix.PI* 2015, Nr 1, s. 4 i n.
- 7 **7. Nowości w unormowaniach PrRestr.** Sposób formułowania norm prawnych w nowej ustawie znacznie różni się od sposobu wyrażania norm prawnych w PrUkl i PrUpadNap, które cechowała większa prostota regulacji. Systematyka PrRestr (tytuł I ustawy to przepisy ogólne o postępowaniach restrukturyzacyjnych i ich skutkach, tytuł II to przepisy szczególne) prowadzi do rozproszenia regulacji danej kwestii w wielu przepisach (np. kwestii zarządu własnego itp.). Może to wzbudzać wątpliwości.

8. **Modernizacja prawa w innych państwach.** Nie może ująć uwadze także 8 fakt, że ostatnimi czasy wiele krajów europejskich również zdecydowało się na modernizację własnego prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego. Poważne zmiany w tym zakresie wprowadzono w Niemczech, Hiszpanii, Austrii, Szwajcarii, Włoszech, Grecji, Anglii, Czechach, Słowacji itp. Nowelizacja prawa w Polsce wpisuje się zatem w ogólny trend europejski, związany z kryzysem gospodarczym, który rozpoczął się pod koniec I dekady XXI w. (zob. np. *Insolvency reforms*, s. 21 i n.; *S. Braun*, German Insolvency Act, s. 59 i n.; *G. Hoher*, German for „Modernising Bankruptcy Law”, s. 16 i n.; *A. Satava, M. Dancisin*, New Czech Insolvency Law, s. 450 i n.; *A. Scarso*, Debt restructuring, s. 7 i n.; *L. Lai*, Italian Special Administration, a solution for restructuring of large companies in crisis (Parmalat and Alitalia cases), Fenix.PL, 2011, Nr 3, s. 23 i n.; *P. Varul, P. Viirsalu*, Overview of the Debt Restructuring and Debt Protection Act, Fenix.PL 2011, Nr 3, s. 44 i n.).

9. **Zalecenie Komisji.** Na uwagę zasługuje zalecenie Komisji z 12.3.2014 r. 9 w sprawie nowego podejścia do niepowodzenia w działalności gospodarczej i niewypłacalności (2014/135/UE) (Dz.Urz. UE L Nr 74, s. 65). Zgodnie z motywem 1 celem przedmiotowego zalecenia „jest zapewnienie, aby rentowne przedsiębiorstwa znajdujące się w trudnej sytuacji finansowej, niezależnie od miejsca ich siedziby na terenie Unii, miały dostęp do krajowych ram postępowania upadłościowego, umożliwiających restrukturyzację na wczesnym etapie, tak aby zapobiec ich niewypłacalności, zapewniając tym samym maksymalizację całkowitej wartości dla wierzycieli, pracowników, właścicieli oraz dla całej gospodarki. Celem zalecenia jest również umożliwienie uczciwym przedsiębiorcom, wobec których ogłoszono upadłość, skorzystanie z drugiej szansy na terenie Unii”. Innym dokumentem, o którym należy ponadto wspomnieć, jest Rezolucja Parlamentu Europejskiego z 15.11.2011 r. zawierająca zalecenia dla Komisji w sprawie postępowań upadłościowych w kontekście prawa spółek w UE.

10. **Dyrektywa restrukturyzacyjna.** Trwają prace nad projektem dyrektywy 10 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ram prewencyjnych restrukturyzacji, polityki drugiej szansy i środków mających na celu zwiększenie skuteczności procedur restrukturyzacji, niewypłacalności. W praktyce oznacza to unifikację restrukturyzacji na poziomie wspólnotowym. Prawo restrukturyzacyjne spadnie natomiast do rangi aktu implementującego dyrektywę. W dniu 22.11.2016 r. Komisja Europejska przedstawiła wniosek dotyczący nowej dyrektywy, która ma na celu wprowadzenie skutecznych ram restrukturyzacji prewencyjnej w całej Europie, aby zapewnić uczciwym przedsiębiorcom drugą szansę i usprawnić postępowanie w sprawie niewypłacalności. Zob. http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-48/proposal_40046.pdf. Zasadniczym celem projektu jest wprowadzenie skutecznych ram restrukturyzacji zapobiegawczej, „prewencyjnej” w państwach członkowskich. Celem stworzenia takich ram jest zachęcanie przedsiębiorców do wczesnej restrukturyzacji, aby zmaksymalizować wartość zaspokojenia wierzycieli. W tym celu powinno się zachęcać dłużników i umożliwiać im wdrażanie wczesnych restrukturyzacji w celu uniknięcia trwałej niewypłacalności i przywrócenia długoterminowej rentowności ich przedsiębiorstw. Restrukturyzacja prewencyjna mogłaby być uruchamiana na wypadek zagrożenia niewypłacalnością. Procedura restrukturyzacyjna miałaby być uruchamiana na wniosek dłużnika lub za zgodą dłużnika przez wierzyciela. Podczas restrukturyzacji dłużnik musi zachować kontrolę nad swoimi aktywami i bieżącą działalnością przedsiębiorstwa. Właściwy sąd lub organ może w pewnych okolicznościach wyznaczyć osobę nadzorującą, w szczególności w przypadku, gdy dłużnikowi zostaje udzielone automatyczne zawieszenie poszczególnych działań egzekucyjnych lub gdy plan restrukturyzacji

dłużnika wymaga wyodrębnienia jednej lub większej liczby klas wierzycieli. Konstrukcja restrukturyzacji powinna zawierać instrument zawieszenia egzekucji. Kluczowe znaczenie ma mieć plan restrukturyzacji. W ramach planu restrukturyzacji dłużnik ma mieć możliwość zaproponowania restrukturyzacji swoich zobowiązań i/lub kapitału; dostęp dłużnika do nowego finansowania powinien ulec poprawie. Kluczowymi elementami planu restrukturyzacji powinny być: wycena działalności dłużnika, identyfikacja i klasyfikacja zainteresowanych stron (wierzycieli lub akcjonariuszy/udziałowców), oraz warunki proponowanej restrukturyzacji zobowiązań dłużnika, które mogą obejmować zmianę harmonogramu płatności, umorzenie, lub konwersję wierzytelności na akcje, a także nowe finansowanie i restrukturyzacja kapitału dłużnika. Dla przyjęcia planu restrukturyzacji, w każdej z grup zainteresowanych stron wymagana większość zostanie określona przez państwa członkowskie, pod warunkiem że nie może przekroczyć 75% kwoty wierzytelności i odsetek w każdej klasie. Zatwierdzenie planu przez właściwy organ jest wymagane, jeżeli plan wpływa na interesy stron lub przewiduje przyznanie nowego finansowania w związku z restrukturyzacją. Podejmując decyzję o zatwierdzeniu planu, organ dokonuje oceny zgodności z wymogami dotyczącymi przyjęcia planu i bada czy plan leży w najlepszym interesie wierzycieli. Po zatwierdzeniu przez właściwy organ sądowy lub administracyjny (do wyboru przez państwa członkowskie), plan staje się wiążący dla wszystkich zaangażowanych stron. Projekt zakłada, że podejście prewencyjne jest podkreślone wymogiem, aby państwa członkowskie ustanowiły zasady dotyczące obowiązków menedżerów jeżeli istnieje prawdopodobieństwo niewypłacalności. Zasady te powinny sprawić, że menedżerowie będą koncentrowali się na restrukturyzacji, zachowując w ten sposób wartość przedsiębiorstwa i minimalizując straty, w interesie wierzycieli, pracowników, akcjonariuszy i innych zainteresowanych stron. Projekt kładzie nacisk na politykę drugiej szansy i zapobieganie zjawisku *forum shopping*. Projekt spotkał się z generalnie pozytywną opinią m.in. Europejskiego Banku Centralnego z 7.6.2017 r. w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącej ram prawnych restrukturyzacji zapobiegawczej, drugiej szansy i środków zwiększających skuteczność postępowania restrukturyzacyjnych, upadłościowych i w zakresie umorzenia oraz zmieniającej dyrektywę 2012/30/UE (CON/2017/22).

11 11. **Rekomendacje UNCITRAL.** Zagadnienia upadłości i restrukturyzacji są przedmiotem zainteresowania różnych centrów o zasięgu globalnym, co podkreśla wagę skutecznej regulacji prawnej w tym zakresie. UNCITRAL opublikowała dwa ważne dokumenty odnoszące się do problematyki prawa o niewypłacalności:

- 1) UNCITRAL Legislative Guide, składający się z dwóch części: cz. 1, Designing the Key Objectives and Structure of an Effective and Efficient Insolvency Law, i cz. 2, Core Provisions for an Effective and Efficient Insolvency Law;
- 2) UNCITRAL Legislative Guide, cz. 3, Treatment of enterprises groups in insolvency. UNCITRAL zastrzega, że nie jest jej zamierzeniem, aby rekomendacje dotyczące prawa upadłościowego umieszczone w Przewodniku Legislacyjnym stały się elementem poszczególnych porządków prawnych. Przewodnik Legislacyjny zawiera istotne kwestie, które rekomenduje się do rozważenia przy tworzeniu norm prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego. Co więcej, UNCITRAL nie rekomenduje tylko jednego rozwiązania, ale wskazuje na różne możliwości rozwiązań, które ewentualnie mogą zostać wykorzystane przez ustawodawców z uwzględnieniem lokalnego (narodowego) kontekstu prawnego (zob. na ten temat np. R. Adamus, Światowe standardy, s. 61 i n.; *tenże*, Prawo kontraktów, s. 9 i n.).

12 12. **Historia legislacji.** Projekt Prawa restrukturyzacyjnego wpłynął do Sejmu VII kadencji jako przedłożenie rządowe (Druk sejmowy Nr 2824) w dniu

9.10.2014 r. Sejm uchwalił ustawę po rozpatrzeniu poprawek Senatu w dniu 15.5.2015 r. Ustawa została ogłoszona w Dz.U. z 2015 r. poz. 978 ze zm.

13. **Krytyka prawa restrukturyzacyjnego.** W doktrynie przeprowadzono szeroką krytykę prawa restrukturyzacyjnego nawet z zarzutem niekonstytucyjności przyjętych rozwiązań, w tym kluczowych, fundamentalnych instytucji. Główny zarzut zdaje się sprowadzać do – zdaniem Autora uwag krytycznych – niezapewnienia należytej ochrony praw wierzycieli. *F. Zedler*, Sytuacja prawna wierzycieli w postępowaniach restrukturyzacyjnych, w: *A. Olejniczak, M. Orlicki, J. Pokrzywniak* (red.), *Z badań nad prawem prywatnym. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Andrzejowi Kochowi*, Poznań 2017, s. 583 i n.

14. **Statystyka.** W 2016 r., pierwszym roku obowiązywania nowych przepisów, otwarto: 4 postępowania o zatwierdzenie układu, 117 przyspieszonych postępowań układowych, 30 postępowań układowych, 53 postępowania sanacyjne. Przy czym otwarto jeszcze 26 postępowań upadłościowych z możliwością zawarcia układu i ogłoszono 530 upadłości przy modelu likwidacyjnym. Źródło: Coface.

15. **Nowelizacje.** Przepisy Prawa restrukturyzacyjnego były przedmiotem kilku nowelizacji. Zob. np. *R. Adamus*, Najważniejsze planowane zmiany dotyczące Prawa upadłościowego i Prawa restrukturyzacyjnego w roku 2018, *Jur.* 2018, Nr 4, s. 3 i n.

II. Koncepcja powtórnego „oddzielenia” upadłości od restrukturyzacji w drodze układu

1. **Rozdzielenie upadłości i restrukturyzacji (układu).** Przepisy z 1934 r. przewidywały osobną procedurę upadłościową i układową. PrUpadNaprz wprowadziło jednolitą procedurę upadłościową. Po ogłoszeniu upadłości postępowanie prowadzono albo w trybie postępowania obejmującego likwidację majątku upadłego, albo z możliwością zawarcia układu. „Przejsie” z jednego trybu postępowania w drugi mogło następować nawet kilkukrotnie, natomiast ogłoszenie upadłości – pomimo zmian trybów postępowania – było jednorazowe. Postępowanie o zmianie trybu postępowania wywoływało skutki z chwilą jego wydania. Zmiana trybu postępowania wiązała się z różnymi komplikacjami (zob. *R. Adamus*, Zmiana trybu postępowania, s. 23 i n.). W uzasadnieniu projektu PrUpadNaprz krytykowano wcześniejsze oddzielenie postępowania upadłościowego i układowego. Wskazano, że: „przy tym rozwiązaniu wierzyciele ponoszą negatywne konsekwencje niewypłacalności dłużnika. Jednocześnie wierzyciele pozbawieni zostają możliwości wpływu na wszczęcie postępowania układowego. Nie mogą bowiem zaskarżyć nawet błędnego orzeczenia o otwarciu postępowania układowego. (...) Rozwiązanie to jest mało przydatne, jeżeli nie wręcz szkodliwe. Przede wszystkim jest nadużywane przez nieuczciwych dłużników ze szkodą dla wierzycieli”. Zob. *A. Hrycaj*, Cztery postępowania restrukturyzacyjne, *Dor. Restr.* 2015, Nr 1, s. 2 i n. Rzeczywiście, w praktyce miały miejsce przypadki, w których dłużnicy składali podania o otwarcie postępowania układowego, aby uzyskać ochronę przed upadłością bez zamiaru wykonania układu. Ponowne oddzielenie upadłości i układu wymusza wprowadzenie zabezpieczeń przed tego typu praktykami. W jaki sposób PrRestr powinno poradzić sobie z tym problemem? Po pierwsze, poprzez wprowadzenie instrumentów przyspieszających przebieg postępowania restrukturyzacyjnego. Po drugie, poprzez instytucję badania podstaw do otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego. Wskazać w tym miejscu należy art. 8 ust. 1 PrRestr, zgodnie z którym sąd jest zobowiązany do odmowy otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego, jeżeli jego otwarcie zmierzałoby do pokrzywdzenia wierzycieli. Ponadto w myśl art. 8 ust. 2 sąd odmówi otwarcia postępowania układowego lub sanacyjnego, gdy nie uprawdopodobniono zdolności dłużnika do bieżącego zaspokajania kosztów postępowania i zobowiązań powstałych

po jego otwarciu. Po trzecie, poprzez wprowadzenie możliwości odebrania zarządu własnego dłużnikowi i ustanowienie zarządcy w przyspieszonym postępowaniu układowym i w postępowaniu układowym (art. 67 ust. 1), poprzez powierzenie zarządu majątkiem dłużnika zarządcy w postępowaniu sanacyjnym. Po czwarte, poprzez bieżące monitorowanie – w ramach comiesięcznych sprawozdań nadzorca sądowego – czy dłużnik reguluje zobowiązania powstałe po otwarciu przyspieszonego postępowania układowego i postępowania układowego (art. 31 ust. 2 pkt 1). W przypadku wniosku o otwarcie postępowania układowego i wniosku o otwarcie postępowania sanacyjnego (a zatem z założenia najdłuższej trwających postępowań) dłużnik jest obowiązany uprawdopodobnić swoją zdolność do wykonywania zobowiązań po dniu otwarcia postępowania (art. 266 ust. 1 i art. 284 ust. 1 pkt 4). Po piąte, poprzez instytucję uproszczonego wniosku o ogłoszenie upadłości (art. 334 i n.).

III. Zagadnienia terminologiczne

- 17 1. **Pojęcie „Prawa restrukturyzacyjnego”.** Nazwa „Prawo restrukturyzacyjne” – zgodnie z treścią uzasadnienia projektu ustawy (pkt II.5) – trafnie prezentuje zawartość merytoryczną ustawy. Jej dodatkowym walorem jest fakt, że jako nazwa nowa nie będzie – w języku prawnym – kojarzona z wcześniejszymi instytucjami prawnymi, takimi jak np. postępowanie naprawcze. Przyjęcie w tytule ustawy określenia „Prawo restrukturyzacyjne” determinuje całą rodzinę pojęć typu: „zdolność restrukturyzacyjna”, „plan restrukturyzacyjny”, „doradca restrukturyzacyjny”. Termin „restrukturyzacja” był już wcześniej używany w piśmiennictwie dla określenia procedur związanych z zawarciem układu (zob. np. *R. Adamus, P. Pajk, Restrukturyzacja przedsiębiorców*, s. 19 i n.). Procesy „restrukturyzacyjne” były i są przedmiotem regulacji także innych ustaw. Pojęcie „postępowanie restrukturyzacyjne” ma cztery całkowicie różne desygnaty:
- 1) postępowanie w przedmiocie zatwierdzenia układu;
 - 2) przyspieszone postępowanie układowe;
 - 3) postępowanie układowe;
 - 4) postępowanie sanacyjne.

Przy czym pojęcie „restrukturyzacja” ma w obrębie prawa szersze znaczenie i obejmuje swoim zakresem reorganizację korporacyjną taką jak łączenie, przekształcenie, podział czy zmiany w obrębie zgrupowania spółek. Zob. np. *A. Radwan, Ius dissidentium, Granice konsensusu korporacyjnego i władzy większości w spółkach kapitałowych*, Warszawa 2016, s. 153. Zob. też *E. Janik, Zakres regulacji prawnej Prawa restrukturyzacyjnego, Prawa upadłościowego oraz transformacji i likwidacji spółek handlowych*, w: *A.J. Witosz, E. Janik* (red.), *Od restrukturyzacji do likwidacji spółek handlowych*, Katowice 2015, s. 11 i n.

IV. Miejsce prawa restrukturyzacyjnego w systemie prawa

- 18 1. **Wiadomości wstępne.** Prawo restrukturyzacyjne oraz PrUpad, mimo swojego uregulowania w dwóch odrębnych ustawach, należą do tej samej grupy przepisów, mających zastosowanie w przypadku niewypłacalności dłużnika (zagrożenia niewypłacalnością), przy czym pojęcie niewypłacalności jest tożsame na gruncie PrRestr i PrUpad. Powstaje w tym miejscu pytanie: czy można traktować prawo o niewypłacalności jako osobną gałąź prawa? Zagadnienie to ma charakter sporny. Niewątpliwie, wyodrębnienie gałęzi prawa jest długotrwałym procesem, na który ma wpływ wiele czynników, takich jak np. tradycje kultury prawnej, zmiany stosunków społecznych, akty działania prawodawcy (szerzej na temat prawa upadłościowego jako gałęzi prawa – zob. *R. Adamus, Miejsce Prawa upadłościowego*, s. 16 i n.). Ukształtowana w taki sposób „systematyzacja ogólnego zbioru norm nie jest wsku-

tek tego oparta na ostrych kryteriach podziału”. Gałąź prawa reguluje stosunki społeczne, do których się odnosi w sposób pełny. W efekcie do stosunku społecznego podlegającego regulacji danej gałęzi prawa mają bezpośrednie zastosowanie normy prawne z owej gałęzi prawa. Z kolei normy prawne z innych gałęzi prawa można stosować jedynie analogicznie lub subsydiarnie. Od gałęzi prawa należy odróżnić tzw. kompleksowe regulacje prawne (ustawy). Kompleksowa regulacja prawna to zespół norm odnoszących się do jednego przedmiotu, które z systemowego punktu widzenia należą do (różnych) gałęzi prawa (Z. Radwański, Prawo cywilne, s. 5). A. Hrycaj, Cztery postępowania restrukturyzacyjne, Dor. Restr. 2015, Nr 1, s. 2 i n. traktuje Prawo restrukturyzacyjne i Prawo upadłościowe jedynie jako kompleksową regulację prawną.

2. Prawo upadłościowe a prawo gospodarcze prywatne. Posługując się 19 piśmiennictwem na tle poprzedniego stanu prawnego, wypada zauważyć, że zgodnie z niektórymi wypowiedziami prawo upadłościowe stanowi element większej całości – dziedziny prawa gospodarczego prywatnego (M. Pannert, Wpływ upadłości likwidacyjnej, s. 22). Niemniej tzw. upadłość konsumencka, a zatem część prawa upadłościowego, odnosi się do obrotu pozagospodarczego. Według innego poglądu prawo upadłościowe jest częścią prawa handlowego (M. Koenner, Likwidacja upadłościowa, s. 21–22). Sąd Najwyższy w wyr. z 8.1.2010 r. (IV CSK 298/09, OSNC – Zb. dodat. 2010, Nr 9, poz. 88) wyraził pogląd, że: „prawo upadłościowe jest częścią systemu prawa cywilnego, w którym prawu podmiotowemu odpowiada roszczenie procesowe, realizowane w drodze powództwa o ustalenie, o zasądzenie albo o ukształtowanie stosunku prawnego”. Inny Autor zaliczył zagadnienia związane z upadłością transgraniczną do wspólnotowego prawa gospodarczego (A. Cieśliński, Wspólnotowe prawo gospodarcze, s. 268 i n.). Znacznie wcześniej B. Stelmachowski stwierdził, że: „przepisy materialne i postępowanie upadłościowe tworzą razem jedną zwartą całość wyodrębniającą się zarówno z dziedziny prawa materialnego, jak i procesowego. Wobec tego jest uzasadnione traktowanie upadłości jako całości odrębnej od innych dziedzin prawa” (B. Stelmachowski, Prawo upadłościowe, s. 3). Prawo upadłościowe i naprawcze zostało potraktowane we współczesnym piśmiennictwie jako jedna z gałęzi prawa, regulujące „skutki prawne dotyczące niewypłacalności oraz zagrożenia niewypłacalnością tym prawem objętych” (F. Zedler, Prawo upadłościowe, s. 23; K. Flaga-Gieruszyńska, Prawo upadłościowe, s. 1).

3. Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe jako odrębna gałąź prawa. 20 Kryterium wyodrębnienia prawa restrukturyzacyjnego i upadłościowego (prawa o niewypłacalności dłużnika) jako gałęzi prawa wiąże się ze szczególnym rodzajem stosunków społecznych, do których owa gałąź prawa się odnosi, a które wiążą się z niewypłacalnością dłużnika, bez względu na źródło czy tytuł powstania długu. Innymi słowy, do wyodrębnienia prawa restrukturyzacyjnego i upadłościowego jako gałęzi prawa należałoby posłużyć się kryterium przedmiotowym. Stanowisko to niewątpliwie może być dyskusyjne. Szczególny rodzaj stosunków społecznych, jakie reguluje prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe, stanowi kryterium wyróżnienia, a zarazem jedną z podstawowych racji przemawiających za wyodrębnieniem prawa restrukturyzacyjnego i upadłościowego jako osobnej gałęzi prawa (R. Adamus, Miejsce Prawa upadłościowego, s. 17; R. Adamus, Zarys ogólny historii prawa upadłościowego w Polsce, w: E. Kozerska, M. Maciejewski, P. Stec (red.), Historia testis temporum, lux veritatis, vita memoriae, nuntia vestutatis. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Wojciechowi Kaczorowskiemu, Opole 2015, s. 609 i n.). Za wyodrębnieniem prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego jako osobnej gałęzi prawa, oprócz wspomnianej racji o charakterze przedmiotowym, przemawia racja o charakterze funkcjonalnym. Prawo upadłościowe i naprawcze jako zbiór norm pełni charakterystyczne funkcje (zob. np. art. 2 PrUpadNapr), definiowane

w nauce prawa i szeroko w niej opisywane (zob. np. *A. Witosz*, Prawo upadłościowe, s. 13 i n.; *S. Cieślak*, Fundusze masy upadłości, s. 15 i n.; *J. Brol*, Prawo upadłościowe, s. 16 i n.; *K. Kohutek*, Sanacja banku, s. 510 i n.; *R. Adamus*, Miejsce Prawa upadłościowego, s. 18). Dalej należy wskazać na racje o charakterze podmiotowym. Prawo restrukturyzacyjne, jak i prawo upadłościowe reguluje bowiem relacje pomiędzy niewypłacalnym dłużnikiem (zagrożonym niewypłacalnością) a jego wierzycielami. Cechą prawa zarówno restrukturyzacyjnego, jak i upadłościowego jest stworzenie szczególnego rodzaju więzi pomiędzy niewypłacalnym dłużnikiem a jego wierzycielami. Wierzyciele mogą wchodzić w relacje pomiędzy sobą w ramach rady wierzycieli czy zgromadzenia wierzycieli (*R. Adamus*, Miejsce Prawa upadłościowego, s. 18). Nie bez znaczenia jest racja o charakterze techniczno-legislacyjnym, wyrażająca się w fakcie umieszczenia zagadnień dotyczących restrukturyzacji i upadłości w osobnych aktach prawnych. Regulacja dotycząca restrukturyzacji oraz upadłości w innych aktach prawnych w zasadzie ma charakter szcążkowy i jest podporządkowana zasadom ogólnym wynikającym z PrRest i PrUpad (*R. Adamus*, Miejsce Prawa upadłościowego, s. 18). Trzeba wreszcie wspomnieć o racji historycznej. Historyczny rozwój prawa upadłościowego na ziemiach polskich również wiązał się z istnieniem, co do zasady, wyemancypowanych zbiorów norm prawnych dotyczących niewypłacalności (zob. np. *R. Adamus*, Zarys historii, s. 25 i n.; *R. Adamus*, Zarys ogólny historii prawa upadłościowego w Polsce, w: *E. Kozerska, M. Maciejewski, P. Stec* (red.), Historia testis temporum, s. 609 i n.). Reforma prawa upadłościowego z 1934 r. nawiązywała w pewnym zakresie do tych tradycyjnych rozwiązań pozaborowych (w szczególności austriackich i niemieckich). Z kolei kodyfikacja z 2003 r. uwzględniła w stosunkowo dużej części dorobek prawny z 1934 r. (*R. Adamus*, Miejsce Prawa upadłościowego, s. 18). Obecna reforma prawa wyrosła na bazie – z jednej strony – krytyki rozwiązań przyjętych w PrUpadNap i – z drugiej strony – naturalnej potrzeby modernizacji przepisów w celu ich adaptacji do zmieniającej się rzeczywistości gospodarczej.

21 4. Wewnętrzna systematyzacja. Prawo restrukturyzacyjne, tworzące wspólnie z PrUpad osobną gałąź prawa, podlega wewnętrznej systematyzacji, a innymi słowy – grupowaniu norm prawnych według umowy przyjętych zasad. Można zatem wyróżnić materialne i formalne prawo restrukturyzacyjne (zob. *J. Brol*, Prawo upadłościowe, s. 15; *M. Pannert*, Wpływ upadłości likwidacyjnej, s. 25; zob. też *J. Namitkiewicz*, Podręcznik prawa handlowego, s. 486, który odróżnia „upadłość” od jej „przewodu”). Obok materialnego i formalnego prawa restrukturyzacyjnego można wyróżnić ustrojowe prawo restrukturyzacyjne i karne prawo restrukturyzacyjne (choć to ostatnie ma charakter jedynie szcążkowy). Dalej należy wskazać na międzynarodowe prawo restrukturyzacyjne (*R. Adamus*, Miejsce Prawa upadłościowego, s. 18).

22 5. Prawo restrukturyzacyjne formalne i materialne. W literaturze przedmiotu sformułowano pojęcia prawa upadłościowego „formalnego” („proceduralnego”) i „materialnego” (*O. Buber*, Polskie prawo upadłościowe, s. 11; *B. Stelmachowski*, Prawo upadłościowe, s. 3; *J. Kruczałak-Jankowska*, Ogłoszenie upadłości, s. 18; *D. Chrapoński*, Wyłączenia, s. XIII; *W. Klyta*, Uznanie zagranicznych postępowań, s. 22). Nomenklaturę tę można odnieść do prawa restrukturyzacyjnego.

Kryterium rozgraniczające normy materialne i formalne determinuje skutek, jaki norma ma powodować. Jeżeli norma ma powodować skutek w sferze postępowania, stanowi ona normę formalną, a jeżeli wywołuje skutek bezpośrednio w sferze stosunków społecznych, jest normą materialną (*R. Adamus*, Miejsce Prawa upadłościowego, s. 19 i cyt. tam literatura).

Prawo restrukturyzacyjne materialne oraz formalne mają charakter dziedzin względem siebie niesamodzielnych. W szczególności wskazać należy, że do

realizacji stosunków restrukturyzacyjnych materialnych niezbędne jest prawo restrukturyzacyjne formalne. Owa silna zależność pomiędzy prawem materialnym i formalnym jest argumentem za uregulowaniem obu typów norm prawnych w jednym akcie prawnym – odpowiednio w PrRestri i PrUpad (R. Adamus, Miejsce Prawa upadłościowego, s. 19).

6. Postępowanie restrukturyzacyjne jako postępowanie cywilne. Postępowanie restrukturyzacyjne należy zakwalifikować jako rodzaj postępowania cywilnego, sądowego (zob. P. Janda, Ochrona osób trzecich, s. 16 i n.). Postępowanie upadłościowe powiązane z likwidacją majątku upadłego określa się jako egzekucję generalną w odróżnieniu od egzekucji syngularnej (zob. np. S. Cieślak, Podział funduszków, s. 11, 12–13). Niemniej postępowanie restrukturyzacyjne, w swojej obecnej regulacji, nie nosi cech egzekucji generalnej (przy czym w postępowaniu sanacyjnym ustawodawca przewidział instytucję sprzedaży ze skutkiem sprzedaży egzekucyjnej, w postępowaniu restrukturyzacyjnym możliwe jest zawarcie układu likwidacyjnego). Postępowanie upadłościowe klasyfikowane jest jako postępowanie wykonawcze i – właściwiej – jako rozpoznawczo-wykonawcze, gdyż elementem tego postępowania jest ustalenie listy wierzytelności. Postępowanie restrukturyzacyjne można zaliczyć do postępowania nieprocesowego. W ramach postępowania restrukturyzacyjnego nie ma dwubiegunowości tak charakterystycznej dla procesu cywilnego. Wierzyciele w różnym stopniu mogą być zainteresowani wynikiem postępowania restrukturyzacyjnego, a niekiedy wzajemnie sprzeczne interesy mogą ujawnić się wśród samych wierzycieli. Obecna regulacja prawna trafnie pozwala na rozróżnienie sytuacji prawnej tzw. wierzycieli aktywnych i wierzycieli pasywnych. Prawo postępowania cywilnego, zgodnie z tradycją, zalicza się do dziedziny prawa publicznego. Normy postępowania mają – co do zasady – charakter imperatywny. Odnosi się to również do norm formalnego postępowania restrukturyzacyjnego. Prawo restrukturyzacyjne – z istoty rzeczy – nie reguluje zagadnień związanych z postępowaniem w sposób zupełny. Ustawodawca posłużył się odesłaniami do Kodeksu postępowania cywilnego (R. Adamus, Miejsce Prawa upadłościowego, s. 19).

7. Stadia postępowania restrukturyzacyjnego. W sferze problematyki formalnego prawa restrukturyzacyjnego pozostaje zagadnienie stadiów (etapów) postępowania (R. Adamus, Miejsce Prawa upadłościowego, s. 19). Zasadnicze znaczenie ma podział na:

- 1) postępowanie w przedmiocie otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego;
- 2) właściwe postępowanie restrukturyzacyjne.

Zob. np. Z. Świeboda, Postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości.

Wyjątek dotyczy postępowania o zatwierdzenie układu z uwagi na jego specyficzne cechy konstrukcyjne. Bliższe omówienie zagadnień związanych ze stadiami postępowania restrukturyzacyjnych – zob. uw. do art. 3.

8. Zakres prawa materialnego. Zdaniem J. Kruczalak-Jankowskiej (taż, Ogłoszenie upadłości, s. 18), w skład materialnego prawa upadłościowego wchodzi norma określająca „warunki, w których ogłaszana jest upadłość w stosunku do podmiotów o określonych cechach, jak również wpływ tego zdarzenia na stanowisko prawne dłużnika, w szczególności w relacjach z osobami trzecimi w sferze prawa materialnego, a także konsekwencje, jakie spowoduje w tej sferze ustanie upadłości”. Znaczenie oszczędniej zakres norm materialnoprawnych ujmuje F. Zedler. W ocenie tego Autora normy materialnoprawne regulują skutki ogłoszenia upadłości w sferze prawa materialnego oraz materialnoprawne skutki wszczęcia postępowania naprawczego (F. Zedler, Prawo upadłościowe, s. 29). Niemniej, jak się wydaje, pojęcie niewypłacalności należy ujmować w kategorii norm prawa materialnego (R. Adamus, Miejsce Prawa upadłościowego, s. 19).

- 26 9. Należności podlegające przepisom prawa prywatnego i prawa publicznego.** Z punktu widzenia niewypłacalności dłużnika nie ma znaczenia, jakiego rodzaju i z jakiego tytułu pochodzą niezaspokojone wierzytelności i inne należności. W konkretnym postępowaniu restrukturyzacyjnym zazwyczaj istnieją długi ze stosunków o charakterze prywatnoprawnym oraz długi ze stosunków publicznoprawnych (np. podatki; *R. Adamus*, Miejsce Prawa upadłościowego, s. 19). Przepisy PrRestr słusznie dotyczą problemu pomocy publicznej i zawierają w tym zakresie stosowną regulację. Istotną cechą Prawa restrukturyzacyjnego (zresztą także upadłościowego) jest wprowadzenie szczególnych zasad dotyczących wierzytelności, które – co do zasady – zastępują procedury wynikające z właściwości danego długu. Niemniej charakter prawny długów, a w tym fakt, że mogą one wynikać także ze stosunków publicznoprawnych, nie determinuje charakteru prawa restrukturyzacyjnego w kontekście podziału na prawo publiczne i prawo prywatne (*R. Adamus*, Miejsce Prawa upadłościowego, s. 19).
- 27 10. Normy bezwzględnie obowiązujące.** Co do zasady, normy materialnego prawa restrukturyzacyjnego mają charakter imperatywny (*ius cogens*), co jest podyktowane potrzebą ścisłej ochrony interesów wierzycieli, czego mogłaby nie gwarantować metoda regulacji dyspozytywnej. Niemniej ta cecha norm materialnego prawa restrukturyzacyjnego również nie ma przełożenia na zagadnienie autonomiczności stron we wzajemnych relacjach czy ich ewentualnego hierarchicznego podporządkowania (*R. Adamus*, Miejsce Prawa upadłościowego, s. 19).
- 28 11. Równoprawny charakter stron stosunków materialnoprawnych.** Z analizy przepisów materialnego prawa upadłościowego należałoby wyciągnąć wniosek, że podmioty materialnych stosunków restrukturyzacyjnych nie pozostają w stosunku do siebie w relacjach hierarchicznego podporządkowania, ale mają równorzędną pozycję prawną (*R. Adamus*, Miejsce Prawa upadłościowego, s. 19).
- 29 12. Przedsiębiorcy i nieprzedsiębiorcy jako dłużnicy.** Na marginesie wywodów poświęconych prawu restrukturyzacyjnemu należy zauważyć, że upadłość w polskim systemie prawnym odnosi się zarówno do dłużników będących przedsiębiorcami, jak i do dłużników będących osobami fizycznymi nieprowadzącymi działalności gospodarczej. W odniesieniu do drugiego przypadku w piśmiennictwie funkcjonuje pojęcie upadłości konsumenckiej. W konsekwencji *de lege lata* upadłość jest dziedziną zarówno obrotu profesjonalnego (upadłość przedsiębiorcy), jak i obrotu konsumenckiego (upadłość konsumenta). W związku z tym należy wskazać, że według – wydaje się – dominujących wypowiedzi w piśmiennictwie, w obecnym stanie prawnym nie ma podstaw do wyodrębniania prawa handlowego z prawa cywilnego z uwagi na przyjętą zasadę jedności prawa cywilnego (zob. np. *Z. Radwański*, Prawo cywilne, s. 11–13; *M. Saffjan*, w: System PrPryw, t. 1, s. 57 i n.; *J. Namitkiewicz*, Podręcznik prawa handlowego, s. 11 i n.). Z kolei zdaniem innego Autora – *A. Kidyby* – koncepcja jedności prawa cywilnego nie oznacza odejścia od „podziału na prawo handlowe i prawo cywilne powszechne” (zob. *A. Kidyba*, Prawo handlowe, Warszawa 2009, s. 2).

V. Zakres przedmiotowy regulacji ustawy

- 30 1. Przedmiot regulacji.** Ustawa reguluje dwa zasadnicze zagadnienia. Po pierwsze, zasady zawierania przez dłużnika niewypłacalnego lub zagrożonego niewypłacalnością układu z wierzycielami, jak również skutki zawartego układu. Niemniej *de lege lata* PrRestr nie jest wyłącznym regulatorem instytucji układu. Możliwe jest zatem zawarcie układu także w postępowaniu upadłościowym (zob. bliżej na ten temat uw. do art. 3).

2. Odseparowanie upadłości. Prawo restrukturyzacyjne prowadzi do oddzielenia 31 zagadnień związanych z upadłością (stanowiących domenę regulacji PrUpad, znacznie zmodyfikowanego przez PrRestr) od zagadnień związanych z restrukturyzacją. Niemniej pomiędzy procedurami restrukturyzacyjnymi a postępowaniem upadłościowym istnieją liczne związki merytoryczne, które będą przedmiotem omówienia w niniejszym komentarzu. Szczególne znaczenie mają zagadnienie uproszczonego przejścia z procedur restrukturyzacyjnych do postępowania upadłościowego i zagadnienie zabezpieczenia majątku dłużnika, który nie osiąga celów postępowania upadłościowego, dla celów postępowania upadłościowego.

3. Działania sanacyjne. Po drugie, przedmiotem regulacji ustawy są zasady 32 przeprowadzania działań sanacyjnych, zmierzających do przywrócenia dłużnikowi niewypłacalnemu lub zagrożonemu niewypłacalnością zdolności do wykonywania zobowiązań. Postępowanie sanacyjne wiąże się różni się znacznie w porównaniu z pozostałymi postępowaniami restrukturyzacyjnymi. W niektórych przypadkach może być wszczęte także na wniosek wierzyciela. Z zasady pozbawia się dłużnika zarządu mieniem (tzw. masą sanacyjną), a ewentualne, wyjątkowe dopuszczenie do zarządu ma ograniczony charakter – zarządca nawet wówczas pozostaje pośrednim zastępcą dłużnika. Plan restrukturyzacyjny w postępowaniu zatwierdzany jest przez sędziego-komisarza. Uproszczony wniosek o otwarcie postępowania sanacyjnego pozwala w tym postępowaniu na zawarcie tzw. układu drugiej szansy po fiasku układu w poprzednim postępowaniu restrukturyzacyjnym. Najbardziej hybrydalną konstrukcją w postępowaniu sanacyjnym jest dopuszczenie do likwidacji przez zarządcę mienia dłużnika – za zgodą sędziego-komisarza – ze skutkami sprzedaży upadłościowej (egzekucyjnej).

4. Poszerzenie zakresu regulacji. Co istotne, PrRestr reguluje zagadnienia 33 związane z niewypłacalnością w sposób bardziej szczegółowy, niż czyniły to ustawy z 1934 r. i z 2003 r. Co więcej, wiele rozwiązań szczegółowych powierzono aktom wykonawczym do ustawy. Powstaje pytanie, czy jest to efekt zjawiska inflacji przepisów, czy może bardziej szczegółowa regulacja sprzyja ujednoczeniu prawa, które – rozproszone w różnych ośrodkach upadłościowych (w sytuacji, gdy znakomita większość problemów prawnych rozstrzygana jest na poziomie sądów rejonowych) – było dotychczas stosowane w różny sposób.

Art. 2. [Cel działań restrukturyzacyjnych]

Restrukturyzację przeprowadza się w następujących postępowaniach restrukturyzacyjnych:

- 1) postępowaniu o zatwierdzenie układu;
- 2) przyspieszonym postępowaniu układowym;
- 3) postępowaniu układowym;
- 4) postępowaniu sanacyjnym.

Spis treści

	Nb
1. Przegląd rodzajów postępowań restrukturyzacyjnych	1
2. Dowolność wyboru procedury restrukturyzacyjnej	2
3. Systematyka regulacji	3
4. Podatkowe korzyści dla dłużnika związane z restrukturyzacją	4
5. Alternatywne formy zbiorowej restrukturyzacji zobowiązań dłużnika	5
6. Restrukturyzacja nieformalna (<i>turn – around</i>)	6
7. Umowy o utrzymanie <i>status quo</i>	7
8. Arbitraż restrukturyzacyjny pomiędzy dłużnikiem a wierzycielami	8
9. Rozłożenie spłaty na raty w wyroku sądowym	9